

underrättelser.

Behrisch

Tisdagen den 23 april 1940 klockan 10:20 blev tyske medborgaren, typografen Arno Erich Behrisch anhållen å Arbetarnas Tryckeri i nr. 14 Barnhusgatan.

Vid husrannsakan hos Behrisch har intet av betydelse för utredningen om sabotage anträffats.

Behrisch har erkänt delaktighet i sabotageförberedelse samt berättat följande:

Arno

Hans fullständiga namn är Arno Erich Behrisch och han är född den 6 juni 1913 i Dresden, son till avlidne muraren Gustav Behrisch och dennes hustru Ida, född Grosse, ogift, skriven i Solna sedan 1938 senast under adress Östervägen 23, 2 tr., där han är kvarboende och anställd å Arbetarnas Tryckeri, 14 Barnhusgatan.

Han är född inom äktenskapet och uppfostrades i föräldrahemmet, varefter han vistades tills han lämnade Tyska riket 1934. Han har genomgått 8 klasser i folkskolan. 1927 erhöll Behrisch sin första anställning i ett tryckeri i Dresden. Denna plats innehade han i 4 år, då han flyttad till ett annat tryckeri i samma stad. Denna plats innehade han till år 1933, då Hitler kom till makten. Sedan år 1927 tillhörde Behrisch Dresdens socialdemokratiska ungdomsförbund och sedan 1931 det socialdemokratiska partiet. Behrisch deltog mycket aktivt i partiets verksamhet och innehade även vid vissa tillfällen ledande poster. Efter Hitlers övertagande av mak-

tänkt detsamma.

Arno

Vid något tillfälle under de första dagarna i februari sammanträffade Behrisch på Rickmans kontor med Rickman, fröken Johansson och en engelsman, som visserligen talade tyska, men mycket dålig sådan. Troligen var mannens namn Foster. Vid Beh-

Vänd sidan

ten sammanträdde partiet och beslöt att illegalt fortsätta dess verksamhet. I anledning härav blevo flera av Behrischs partikamrater häktade, och då Behrischen dag var på väg hem från sitt arbete, erhöill han av några kamrater det meddelandet, att han söktes av hemliga polisen. Kamraterna rådde honom att fly till Tjeckoslovakien, dit även Behrisch begav sig illegalt över gränsen. Här uppehöll han sig till 1938, då läget även därstädes började bliva kritiskt, varför han lämnade landet och över Polen och Lettland reste till Sverige. Resan företogs fullt legalt och företedde Behrisch vid inresan i Sverige giltigt tyskt pass. Han anlände till Sverige första dagarna i augusti.

Vid ankomsten till riket uppsökte han en tidigare bekant från Tjeckoslovakien, doktor Stefan Szende, vilken tidigare rest till Sverige och med vilken Behrisch brevväxlat. Hos Szende hade Behrisch varit boende cirka 2 månader, Södra Långgatan 36, Hagalund. Därefter flyttade Behrisch till Stockholmsvägen, Råsunda, varefter han även var boende cirka 2 månader. I december 1938 flyttade han till sin nuvarande adress, där han är boende tillsammans med fröken Hildegard Löbner, tysk politisk flykting från Dresden.

I november 1938 erhöill Behrisch arbetstillstånd och samtidigt arbete å sin nuvarande arbetsplats.

Någon gång under år 1931 eller 1932, då han varit på semesterresa i Tjeckoslovakiet, hade

tänkt detsamma.

Vid något tillfälle under de första dagarna i februari sammanträffade Behrisch på Rickmans kontor med Rickman, fröken Johansson och en engelsman, som visserligen talade tyska, men mycket dålig sådan. Troligen var mannens namn Foster. Vid Beh-

Vänd Landen

han blivit bekant med en engelsk medborgare, målaren John Godrington från London. Någon gång på senhösten 1939 blev han i sin bostad i Råsunda uppsökt av en engelsman vid namn Rickman, vilken till Behrisch överlämnade ett brev från ovannämnde Godrington. I brevet stod ungefär följande: "Käre vän, den man som överbringat brevet är en vän till mig, och jag tror att han har samma åsikter som du. Du kan alltså eventuellt diskutera något med honom, det kunde ju vara roligt för dig att höra vad en engelsman tycker om situationen" etc.

Efter någon stunds amtal om alldagliga ting hade Rickman övergått till att utfråga Behrisch om hans politiska inställning och åsikter. Då Rickman därefter avlägsnade sig, inbjöd han Behrisch att besöka honom i hans bostad vid Smedsbacksgatan. Så småningom kom Behrisch att medverka i illegalt propagandarbete för Rickman.

Behrisch kände icke till huruvida någon fast organisation för bedrivande av propagandan var bildad av Rickman. Han hade endast blivit tillfrågad om han kunde sköta om tryckning och vidarebefordran av materialet.

¹⁹⁴⁰ Någon gång i andra hälften av januari månad 1940 befann sig Behrisch, Rickman och dennes fäst- mö fröken Johansson på Rickmans kontor vid Näckströmsgatan. Härunder började Rickman tala om ett medel att göra ett snabbt slut på kriget, vilket medel skulle kosta så litet blod som möjligt. Vidare förde han över samtalen på att Tyskland behöv-

tanke detsamma.

Vid något tillfälle under de första dagarna i februari sammanträffade Behrisch på Rickmans kontor med Rickman, fröken Johansson och en engelsman, som visserligen talade tyska, men mycket dålig sådan. Troligen var mannens namn Foster. Vid Beh-

de malm från Sverige samt att därest denna transport kunde avstängas, skulle kriget få ett hastigt slut. Medlet som Rickman avsåg var alltså att avstänga Tyskland från den svenska malmen. Genom att förstöra lastningsanordningarna i en lastningsplats i närheten av Stockholm, Oxelösund, ansåg Rickman, att man skulle kunna uppnå detta mål. Rickman yttrade även, att det kanske vore skäl i att de någon gång reste ned till Oxelösund för att titta på anläggningarna där. Något direkt förslag att spränga lastningsanordningarna eller någon plan härför framfördes icke vid detta tillfälle.

Kort tid därefter gjorde Rickman det förslaget att han, fröken Johansson och Behrisch skulle resa till Oxelösund. Han bestämde avfärden till troligen ^{onsdag} tisdagen den 31 januari 1940. De åkte tåg från Centralstationen. Där såg Behrisch att de andra hade skidor med sig och Rickman yttrade då, att det var nödvändigt, att hava skidor. Därför gjorde de ett uppehåll i Nyköping, där fröken Johansson inköpte ett par skidor åt Behrisch i en järnhandel. Sedan de kommit till Oxelösunds järnvägsstation åkte de på skidor genom samhället ned till gamla Oxelösund till en plats, där bussarna vända. Sedan fortsatte de över isen till en liten holme, varifrån de kunde se hela hamnanläggningen och kranarna där. Här anmärkte Rickman att kranarna voro i arbete samt påstod, att kranarna kunde bringas att falla i vattnet och bliva obrukbara, om man sprängde bort benen under dem. (Här ville Behrisch inskjuta, att dessa tankt detsamma.

Vid något tillfälle under de första dagarna i februari sammanträffade Behrisch på Rickmans kontor med Rickman, fröken Johansson och en engelsman, som visserligen talade tyska, men mycket dålig sådan. Troligen var mannens namn Foster. Vid Beh-

Lastningsanordningarna vid Oxelösund 16

Rickman talade vid 16/1 om att det skulle vara möjligt att spränga kranarna

Vänd sidan

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har erkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Herr W. W. W. W.

kranar i arbete gjorde ett starkt intryck på honom på grund av hans beundran för tekniska saker, och han trodde aldrig, att han skulle kunnat förmå sig att spränga desamma. Sedan återvände de till den sista busshållplatsen och fortsatte till en plats öster och söder om lotstornet nära stranden c:a 175 meter från kranarna, där de ytterligare studerade anläggningen. De återvände därefter med tåg till Stockholm och skildes på Centralstationen.

Behrisch tyckte nu, att han ville tala om saken med någon. Han kom då att tänka på en vän, *Halbe* Rudolf Halbe, som under december månad uppsökt Behrisch på dennes arbetsplats och därvid sagt, att om Behrisch ville träffa honom någon gång i framtiden, skulle han begiva sig till kafé Wivel vid Kungsgatan, där Halbe uppehöll sig varje måndag, onsdag och fredag. Vid återkomsten från Oxelösund begav sig alltså Behrisch till kafé Wivel och sammanträffade där med Halbe. Behrisch framlade saken för denne, som därvid yttrade, att om man på ett sådant sätt kunde få slut på kriget, kunde man göra en god sak även genom ett brott (eine gute Sache durch ein schlechtes Tat). Halbe tillfogade, att han kunde taga ställning till förslaget först då han genomtänkt detsamma.

Vid något tillfälle under de första dagarna i februari sammanträffade Behrisch på Rickmans kontor med Rickman, fröken Johansson och en engelsman, som visserligen talade tyska, men mycket dålig sådan. Troligen var mannens namn Foster. Vid Beh-

Vänd Lunden

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har erkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Henry Walker 0411

Rickman vid 20

att de voro det, men att det naturligtvis fanns också andra medel, men att dessa voro alltför komplicerade. Efter instruktionen hade Foster avlägsnat sig från kontoret, och Behrisch hade blivit ensam med Rickman och fröken Johansson. Nu hade Rickman från sitt skrivbord tagit fram penningar och överlämnat 10.000 kronor till Behrisch, vilken summa Rickman ansett det vara värt. Han hade för övrigt talat om, att det kunde vara värt 15.000 kronor, om det var så att "arbetet" lyckades. Rickman hade nämligen vid olika tillfällen lovat Behrisch ekonomisk ersättning för arbetet i Oxelösund, varvid Behrisch emellertid förklarat, att han inte ville ha något betalt för detta, men att hans vän, Rudolf Halbe, som senare lovade sin medverkan, behövde penningar för hjälp åt flyktingar i Frankrike. När Rickman överlämnade pengarna kommo de överens om, att hela summan sånär som på 500 kronor skulle återlämnas, därest planen icke kom till utförande.

Någon dag senare meddelade Rickman, att de skulle göra en resa till Oxelösund torsdagen den 8/10 februari. Behrisch meddelade detta till Halbe, som lovade att följa med.

*Rickman
som följde*

På kvällen för avresan till Oxelösund infann sig Behrisch efter överenskommelse, å Hornsgatan i närheten av Liljeholmsbron i sällskap med Halbe. Behrisch presenterade Rudolf Halbe för Rickman, varvid han uppgav att Rickman var tjeck. Han visste nämligen, att Halbe icke kunde tåla engelsmän. Emellertid hade Halbe genast förstått, att

David Larsson

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har erkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Henry Walker 6433

risch's ankomst till kontoret på Näckströmsgatan hade han blivit visad in i ett rum, där det fanns en del hyllor, där Rickman troligen vanligtvis förvarade sitt lager av dentalmaterial. På en av dessa hyllor låg en hög med i papper insvept material, som Foster kallade "massa". Denna massa skulle enligt Foster icke hava sprängverkan utan i stället en avskärande verkan. Någon trälåda, vari massan förvarats, hade Behrisch icke sett till. Några väskor av något slag hade Behrisch icke sett under besöket på kontoret. Foster undervisade Behrisch i handhavandet av materialet, varvid han visade stubintråd och tändhattar. Vidare visade han på en mindre pappersask, som vid tillfället var tom, men Foster förklarade, att denna ask skulle fyllas med en massa, som vid tillfället för demonstrationen icke fanns på kontoret, i varje fall såg icke Behrisch den. Denna massa eller detta pulver skulle utsättas för en kemisk verkan, som skulle utlösas genom någon syra i en cigarettliknande tub. Man skulle krossa celluloidhylsan, varefter resten skulle sköta sig själv. Foster hade sagt, att han skulle göra allt materialet färdigt, så att Behrisch, då attentatet skulle utföras blott hade att ställa ifrån sig en behållare vid kranfoten. Behrisch hade frågat, om det verkligen skulle vara möjligt att sprängsönder fötterna på kranen, varvid Foster sagt, att det skulle röra sig om en laddning på cirka 10 kilo för varje kran. Behrisch hade frågat, om "cigaretterna" verkligen voro effektiva, vartill Foster sagt,

Känd i sidan till
boken

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har erkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Henry Walker 6433

Rickman var engelsman på grund av Rickmans flytande engelska. I sällskap med Rickman var en man, vars namn Behrisch icke visste, troligen Bonnevie. Rickman förde en bil, med vilken de foro till Oxelösund. Under utresan dit iakttag Behrisch, att det fanns en säck - stor som en normal ryggsäck - stående å botten i mellanrummet mellan fram- och baksätet och till höger i bilen, där Halbe satt. Behrisch satt själv till vänster i bilens baksäte. Vid framkomsten till Oxelösund hade Rickman kört fram bilen till en plats, där en mindre väg utgår till höger strax efter det den östligaste järnvägen passerats på väg ned till Gamla Oxelösund. Där hade Rickman försökt att backa ned bilen på den mindre vägen troligen i avsikt att komma bort från den större vägen. Sedan Rickman backat ett stycke på den mindre vägen, hade Behrisch stigit ut till vänster. Troligen steg även Halbe ut till vänster. Omedelbart efter det Behrisch stigit ur bilen, hade troligen Bonnevie sträckt ut sin arm och övverräckt en fyrkantig väska av tyg till Behrisch. I denna väska, som varit mycket lätt, hade Behrisch påträffat en mindre stavlampa, men vad väskan i övrigt innehållit, kände han icke till. Det hade verkat som om den innehållit tyg. Behrisch tror icke, att väskan innehållit några sprängämnen, enär det var avtalat, att de först skulle undersöka möjligheterna för en sprängning.

Vid Rickmans återkomst med bilen till den plats där Behrisch och Halbe stodo, hade de omedelbart stigit in i bilen och då hade Bonnevie tagit

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har erkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Henry Walker Gill

fram smörgåsar till dem samtliga från den tidigare omnämnda säcken, som stod invid högra dörren i bakre delen av bilen. Väskan, som Behrisch haft med sig ut ur bilen, lade han tillbaka på den plats, där säcken stod.

den tidigare
Dagen därpå träffade Behrisch åter Halbe på kafé Wivel, och de diskuterade åter saken. De kommo nu till den slutsatsen, att en sprängning av lastningsplatsen i Oxelösund endast skulle komma att framstå som en provokation, men icke slutgiltigt avstänga Tyskland från den svenska malmen. Det borde finnas andra medel för England att göra ett slut på kriget, t.ex. en blockad av Narvik, varifrån huvuddelen av den svenska malmen till Tyskland utfördes. Dessutom kommo Behrisch och Halbe till den slutsatsen, att en sprängning av malmlastningskranarna i Oxelösund skulle kunna föranleda en militär aktion från Tysklands sida under förevändning att Sverige vore för svagt för att skydda sin neutralitet och likaledes för svagt för att kunna skydda tyska intressen i Sverige. En militär aktion från Tyskland skulle bliva katastrofal för Sverige.

Kort efter detta samtal lämnade Halbe Stockholm.

2
Påföljande lördag telefonerade Rickman till Behrisch och meddelade, att de skulle fara till Oxelösund på söndagen. Behrisch meddelade då, att Halbe rest, vartill Rickman svarade, att de då måste resa ensamma. På söndagseftermiddagen sammanträffade Behrisch på någon gata i närheten av Rickmans kontor

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har erkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Harry Walker Gill.

med Rickman och Bonnevie, varefter de i Rickmans bil avreste till Oxelösund, där de inträffade troligen omkring klockan 18.00. Behrisch hade redan då beslutat sig för att han icke skulle utföra sprängningen och då de kommit till Oxelösund föreslog han, att Rickman och Bonnevie skulle vänta vid järnvägsstationen, under det att Behrisch ensam på skidor begav sig fram mot kranarna, där allt var lugnt och ingen människa syntes till. Någon belysning var icke tänd på platsen. Han stannade vid "trädgården" ovanför kranarna. Behrisch medförde ej några sprängämnen. Dessa voro kvar i bilen hos Rickman. Han stod kvar en lång stund och därunder befästes hans tidigare beslut att icke utföra sprängningen. Han for därför tillbaka till Rickman och Bonnevie, och meddelade Rickman att kranarna voro under reparation och att mycket folk var samlat där, varför han icke kunnat komma fram till kajen. Rickman frågade då, om Behrisch trodde, att reparationen skulle komma att dröja länge, vartill Behrisch svarade ja. Alla tre foro då i bilen tillbaka till Stockholm, varefter Rickman skjutsade Behrisch till bostaden i Råsunda.

Under loppet av de följande två veckorna frågade Rickman vid ett tillfälle Behrisch, om de icke skulle utföra sin plan i Oxelösund, vartill Behrisch svarade, att han och Halbe kommit överens om att de icke skulle taga någon del i densamma. Därefter hade Rickman icke vid något tillfälle fört sprängningen på tal, utan vid sina följande samman-

*Om Oss
Om fört*

*Om det som
i bilen*

is
no
all
voro
sig
n
t han
and

platsen anträffades intet av värde för utredningen.

Gill har ärkänt, att han tagit befattning med sprängämnen och berättat följande.

Hans fullständiga namn är Harry Walker Gill.

träffande med Behrisch endast talat om propagan-
daarbetet.

Vid något tillfälle efter den sista resan till Oxelösund återlämnade Behrisch 6.000 kronor till Rickman troligen på dennes kontor. Dessförinnan hade han givit Rudolf Halbe 3.500 kronor av pengarna. Detta skedde med Rickmans medgivande, varför Rickmans påstående, att Behrisch skulle ha erhållit mer pengar än han hade rätt till är felaktigt. För egen räkning behöll Behrisch 500 kronor.

Rickman hade aldrig vid något tillfälle direkt tillfrågat Behrisch, om han ville utföra sprängningen, men Behrisch förstod hela tiden vad det var fråga om. Till en början hade Behrisch även för avsikt att verkställa den, då han trodde att kriget därigenom skulle taga ett hastigt slut. Efter samtal med Halbe samt en del studier över malmexporten till Tyskland kom han emellertid till motsatt uppfattning och ville därefter icke ha någonting med sprängningen att skaffa.

Behrisch vet icke var Rudolf Halbe finns nu.

Denne är tjeckoslovakisk medborgare. Halbe har aldrig omtalat sin adress i Stockholm.

Behrisch förekommer icke i tidningen Polisunderrättelser.

Fredagen den 3 maj klockan 10.00 blev engelske undersåten, representanten Harry Walker Gill anhållen i sin bostad och förd till kriminalstationen.

Vid husrannsakan i hans bostad och å arbets-